א"ר יוחנן משום ר' יוסי (א) מנין שהקב"ה מתפלל שנאמר ¹והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי תפלתם לא נאמר אלא תפלתי מכאן שהקב"ה מתפלל. מאי מצלי אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב יה"ר מלפני שיכבשו רחמי את כעסי ויגולו רחמי על מדותי ואתנהג עם בני במדת רחמים ואכנס להם ה)לפנים משורת הדין. תניא א"ר ישמעאל בן אלישע פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים וראיתי אכתריאל יה ה' צבאות שהוא יושב על כסא רם ונשא ואמר לי ישמעאל בני ברכני אמרתי לו יה"ר מלפניך שיכבשו רחמיך את כעסך ויגולו רחמיך על מדותיך ותתנהג עם בניך במדת הרחמים ותכנס להם לפנים משורת הדין ונענע לי בראשו (ב) וקמ"ל ו)שלא תהא ברכת הדיוט קלה בעיניך: וא"ר יוחנן משום ר' יוסי מנין א)שאין מרצין לו לאדם בשעת כעסו דכתיב ²פני ילכו והנחותי לך אמר לו הקב"ה למשה המתן לי עד שיעברו פנים של זעם ואניח לך ומי איכא רתחא קמיה דקודשא בריך הוא אין ז)דתניא ³ואל זועם בכל יום וכמה זעמו רגע וכמה רגע אחד ח)מחמשת רבוא ושמונת אלפים ושמנה מאות ושמנים ושמנה בשעה וזו היא רגע ט)ואין כל בריה יכולה לכוין אותה שעה חוץ מבלעם הרשע דכתיב ביה ⁴ויודע דעת עליון י)השתא דעת בהמתו לא הוה ידע דעת עליון הוה ידע אלא מלמד שהיה יודע לכוין אותה שעה שהקב"ה כועס בה והיינו דאמר להו נביא לישראל ⁵עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב וגו' מאי למען דעת צדקות ה' א"ר אלעזר אמר להם הקב"ה לישראל דעו כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי בימי בלעם הרשע שאלמלי כעסתי לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט והיינו דקא"ל בלעם לבלק ⁶מה אקב לא קבה אל ומה אזעם לא זעם ה' מלמד שכל אותן הימים לא זעם. וכמה זעמו רגע וכמה רגע א"ר אבין ואיתימא רבי אבינא רגע כמימריה. ומנא לן דרגע רתח שנא' ⁷כי רגע באפו חיים ברצונו ואב"א מהכא ⁸חבי כמעט רגע עד יעבור זעם ואימת רתח אמר אביי בהנך תלת שעי קמייתא כי חיורא כרבלתא דתרנגולא וקאי אחד כרעא כל שעתא ושעתא נמי קאי הכי כל שעתא אית ביה שורייקי סומקי בההיא שעתא לית ביה שורייקי סומקי. ההוא צדוקי דהוה בשבבותיה דר' יהושע בן לוי הוה קא מצער ליה טובא בקראי יומא חד שקל תרנגולא ואוקמיה בין כרעי' דערסא ועיין ביה סבר כי מטא ההיא שעתא אלטייה כי מטא ההיא שעתא ניים אמר ש"מ לאו אורח ארעא למעבד הכי ⁹ורחמיו על כל מעשיו כתיב וכתיב ¹⁰גם ענוש לצדיק לא טוב תנא משמיה דר' מאיר בשעה שהחמה זורחת וכל מלכי מזרח ומערב מניחים כתריהם בראשיהם ומשתחוים לחמה מיד כועס הקב"ה: וא"ר יוחנן משום רבי יוסי טובה מרדות אחת בלבו של אדם יותר מכמה מלקיות שנא' ¹¹ורדפה את מאהביה וגו' ואמרה אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה וריש לקיש אמר יותר ממאה מלקיות שנאמר ¹²תחת גערה במבין מהכות כסיל מאה: וא"ר יוחנן משום ר' יוסי שלשה דברים בקש משה מלפני הקב"ה ונתן לו בקש שתשרה שכינה על ישראל ונתן לו שנאמר ¹³הלוא בלכתך עמנו כ)בקש שלא תשרה שכינה על עובדי כוכבים ונתן לו שנאמר ¹⁴ונפלינו אני ועמך בקש להודיעו דרכיו של הקב"ה ונתן לו שנא' ¹⁵הודיעני נא את דרכיך אמר לפניו רבש"ע מפני מה יש צדיק וטוב לו ויש צדיק ורע לו יש רשע וטוב לו ויש רשע ורע לו אמר לו משה צדיק וטוב לו צדיק בן צדיק צדיק ורע לו צדיק בן רשע רשע וטוב לו רשע בן צדיק רשע ורע לו רשע בן רשע: אמר מר צדיק וטוב לו צדיק בן צדיק צדיק ורע לו צדיק בן רשע איני והא כתיב ¹⁵פקד עון אבות על בנים וכתיב ¹⁶ל)ובנים לא יומתו על אבות ורמינן מ)קראי אהדדי ומשנינן לא קשיא הא כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם הא כשאין אוחזין מעשה אבותיהם בידיהם אלא הכי קא"ל צדיק וטוב לו צדיק גמור צדיק ורע לו צדיק שאינו גמור רשע וטוב לו רשע שאינו גמור רשע ורע לו רשע גמור ופליגא דר' מאיר דא"ר מאיר שתים נתנו לו ואחת לא נתנו לו שנא' ¹⁷וחנתי את אשר אחון אע"פ שאינו הגון ורחמתי את אשר ארחם אע"פ שאינו הגון ¹⁸ויאמר לא תוכל לראות את פני תנא משמיה דר' יהושע בן קרחה כך א"ל הקב"ה למשה כשרציתי לא רצית עכשיו שאתה רוצה איני רוצה ופליגא דר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן בשכר שלש זכה לשלש בשכר ¹⁹ויסתר משה פניו זכה לקלסתר פנים בשכר כי ירא זכה ²⁰לוייראו מגשת אליו בשכר מהביט זכה ²¹לותמונת ה' יביט: ²²והסירותי את כפי וראית את אחרי נ)אמר רב חנא בר ביזנא א"ר שמעון חסידא מלמד שהראה הקב"ה למשה קשר של תפילין: וא"ר יוחנן משום ר' יוסי ס)כל דבור ודבור שיצא מפי הקב"ה לטובה אפי' על תנאי לא חזר בו מנא לן ממשה רבינו שנא' ²³הרף ממני ואשמידם וגו' ואעשה אותך לגוי עצום אע"ג דבעא משה רחמי עלה דמלתא ובטלה אפ"ה אוקמה בזרעיה שנא' ²⁴בני משה גרשום ואליעזר ויהיו בני אליעזר רחביה הראש וגו' ובני רחביה רבו למעלה וגו' ותני רב יוסף למעלה משששים רבוא אתיא רביה רביה כתיב הכא רבו למעלה וכתיב התם ²⁵ובני ישראל פרו וישרצו וירבו:

א"ר

ונענע לי בראשו. כמודה בברכתי ועונה אמן: **דעת בהמתו לא הוה ידע.** במסכת ע"ז מפרש לה בפ"ק(ב): **מאי קרא.** דאף הוי כרגע דכתיב כי רגע באפו חיים ברצונו: **בהלת שעי קמייתא.** באחד מרגעי תלת שעות ראשונות: **שורייקי.** טיי"ש בלע"ז: **לצדיק לא טוב.** לענוש את הבריות: **מרדות אחת.** לשון רדוי והכנעה שאדם שם על לבו מאליו: **ורדפה את מאהביה וגו'.** וכשתראה שאין עוזר תשים על לבה לאמר אשובה אל אישי הראשון: **תחת גערה במבין.** תחת גערה באדם מבין טובה מהכות כסיל מאה. תחת הטעם למעלה תחת התי"ו ולא כמו אל תירא ולא תחת (דברים א) שטעמו במי"ת אלא למעלה תחת התי"ו ראשון לומר שהוא שם דבר שאי אפשר לפותרו לשון תפעל לומר תכניע את האדם אלא תכנע היא בעצמה ולכך שינה את נקודתה לומר שהוא שם דבר: **ג' דברים בקש משה ונתן לו.** שהרי לסוף שאלתו כתיב(ג) גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה: **להודיעו דרכיו.** מנהג מדת משפטיו כגון מפני מה צדיק וטוב לו רשע ורע לו צדיק ורע לו רשע וטוב לו: **את אשר אחון.** את אשר יכמרו רחמי עליו לשעה ואע"פ שאינו כדאי: **כשרציתי.** בסנה: **לא רצית.** שנא'(ד) ויסתר משה פניו: **ופליגא.** דר' יהושע בן קרחה שמענישו על כך אדרבי שמואל שאמר קבל שכר על זה: **לקלסתר פנים.** כי קרן עור פניו(ה): **ותמונת ה' יביט.** זה מראה אחורים כך שנוי' בספרי (פ' בהעלותך): **קשר של תפילין.** מאחוריו הוא ואמרי' לעיל(ו) דהקב"ה מניח תפילין:

אלפי

שאלמלי כעסתי לא נשתייר וכו'. ואם תאמר מה היה יכול לומר בשעת רגע. יש לומר^א כלם. אי נמי מאחר שהיה מתחיל קללתו באותה שעה היה מזיק אפילו לאחר כן: **ההוא** צדוקי^ב דהוה בשבבותיה דריב"ל כו' לאו אורח ארעא. אף על גב דהצדוקים^ג וכו' מורידין ולא מעלין(ט) היינו בידי אדם אבל בידי שמים לאו אורח ארעא^ד להענישם ולהטריחם ולהורגם בידי שמים שלא כדרך בני אדם. ואי גרסינן הכא עובד כוכבים ניחא דקאמר התם העובד כוכבים ורועי בהמה דקה לא מעלין ולא מורידין(י):

לא

מסורת הש"ס

א) [לקמן מה: כתובות נו. בבא קמא נט: ב"מ כד: [:], ב) מגילה דף טו., ג) ע"ז ד. כל הענין, ד) יש גורסים שמנה רבוא ויותר נכון למתוק הרבוא כלל ולגרוס שמונת אלפים שמונה מאות וס"ת שמונים נגד פסוקי תורה, ה) פ"א שאין, ו) סנהדרין קה., ז) [כ"כ טו:], ח) [פי' תוס' כתובות כט. סד"ה אלו וע"ז לו: ד"ה דכתי'], ט) סנהדרין ס., י) מנחות דף לה., כ) [דף ד:], ל) [שמות לג], מ) [שמות ג], נ) [שמות לד], ס) [דף ו.], ע) [ע"ז ס:], פ) [וע"ע בתוס' ע"ז ד: ד"ה ש"מ לאו סוי].

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' משום ר' יוסי בן זמרא מנין שהקב"ה: (ב) שם ולאפו וקמ"ל נ"ב פ"א מאי קמ"ל:

◆

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"ש כתב. וי"ל שהיה יכול לומר כלם. ב. בתוס' רי"ש כתוב. ההוא מינאה (וכמגיה כתב דכ"ה בכתבי היד). ג. בתוס' רי"ש כתב. ואע"ג דאמרינן המינין והמסורות. ד. בתוס' רי"ש כתב לאו אורח ארעא להטריח שמים להורגו שלא כדרך בנ"א.

◆

לעוי רש"י

טיי"ש. נקודות.

◆

מוסף רש"י

כי רגע באפו. אלמא דרגע הוי אפו (ע"ז ד:). **בתלת שעי קמייתא.** בשעת תרין (שם). **שורייקי.** נקו"ש לשון לע"ז כמו חוטין חוטין, ולשון ישמעאל קורין לחוט שורייק (שם). **לאו אורח ארעא.** לכוין שעת זעמו (שם). **ונפלינו אני ועמך.** ונבדלנו בלאתך עמנו מכל האומות (ב"ב טו:). **כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם.** תפרעין מהן עונותיהן ועון אבותיהם (סנהדרין כז:). **קשר של תפילין.** מאחורי העורף, והקב"ה מניח תפילין כדאמר לעיל (ו.) דמשום תפילין של ראש יראו העמים ממך ויראו ממך (מנחות לה:).

◆

רבינו חננאל

א"ר יוחנן משום ר' יוסי מנין שהקב"ה מתפלל שנאמר ושמחתים בבית תפילתי תפלתם לא נאמר אלא תפילתי. גם זה פירושו כענין שפירשנו למעלהשנראה לו למשה רבינו ע"ה מתוך הכבוד כענין שאמר הודיעני נא את דרכיך. ואמרו רבותינו ז"ל בקבלה שבידם שזה שנא' לו וקראתי בשם ה' לפניך, נראה לו למשה רבע"ה מתוך כבודו של הקב"ה כדמות שליח ציבור מעוטף שיורד לפני התיבה, שנאמר ויעבור ה' על פניו ויקרא אותו הכבוד יי' יי' אל רחום וחנון וכו' נוצר חסד לאלפים וכו'. מיד וימהר משה ויקוד ארצה וישתחו וקרא ה' ה', אותה שעה למד משה דרך תפלה כאשר הראהו מן השמים. [illegible]

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"ה מהלכות דעות הלכה ז:
כח ב מיי' פ"י מה' יסודי התורה הלכה ד:

◆

רב ניסים גאון

טובה מרדות אחת בלבו של אדם יותר מק' מלקיות שנא' (משלי יז) תחת גערה במבין. מכלל שהמבין הוא הלב וכי הגערה מהניא ביה טפי ממה דמהניא המלקות לגוף ובפרק הרואה (דף סא) אמרי' תנו רבנן לב מבין כליות יועצות: והא כתי' פוקד עון אבות על בנים וכתיב לא יומתו אבות על בנים ורמינן קראי אהדדי ומשנינן כאן שאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם וכאן שאין אוחזין מעשה אבותיהם בידיהם עיקרה דהא רמיא והא שינוייה במס' סנהדרין (דף כז) בפרק דיני ממונות בגמרא זה בורר לו אחד:

◆

תורה אור השלם

1. והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי עולתיהם וזבחיהם לרצון על מזבחי כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים: ישעיהו נו ז
2. ויאמר פני ילכו והנחתי לך: שמות לג יד
3. אלהים שופט צדיק ואל זעם בכל יום: תהלים ז יב
4. נאם שמע אמרי אל וידע דעת עליון מחזה שדי יחזה נפל וגלוי עינים: במדבר כד טז
5. עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אתו בלעם בן בעור מן השטים עד הגלגל למען דעת צדקות יי: מיכה ו ה
6. מה אקב לא קבה אל ומה אזעם לא זעם יי: במדבר כג ח
7. כי רגע באפו חיים ברצונו בערב ילין בכי ולבקר רנה: תהלים ל ו
8. לך עמי בא בחדריך וסגר דלתיך בעדך חבי כמעט רגע עד יעבר זעם: ישעיהו כו כ
9. טוב יי לכל ורחמיו על כל מעשיו: תהלים קמה ט
10. גם ענוש לצדיק לא טוב להכות נדיבים על ישר: משלי יז כו
11. ורדפה את מאהביה ולא תשיג אתם ובקשתם ולא תמצא ואמרה אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה: הושע ב ט
12. תחת גערה במבין מהכות כסיל מאה: משלי יז י
13. ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך הלוא בלכתך עמנו ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה: שמות לג טז
14. ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך הודעני נא את דרכך ואדעך למען אמצא חן בעיניך וראה כי עמך הגוי הזה: שמות לג יג
15. נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה לא ינקה פקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים: שמות לד ז
16. לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות איש בחטאו יומתו: דברים כד טז
17. ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם יי לפניך וחנתי את אשר אחן ורחמתי את אשר ארחם: שמות לג יט
18. ויאמר לא תוכל לראת את פני כי לא יראני האדם וחי: שמות לג כ
19. ויאמר אנכי אלהי אביך אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלהים: שמות ג ו
20. וירא אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן עור פניו וייראו מגשת אליו: שמות לד ל
21. פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידת ותמנת יי יביט ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה: במדבר יב ח
22. והסרתי את כפי וראית את אחרי ופני לא יראו: שמות לג כג
23. הרף ממני ואשמידם ואמחה את שמם מתחת השמים ואעשה אותך לגוי עצום ורב ממנו: דברים ט יד
24. בני משה גרשום ואליעזר: ויהיו בני אליעזר רחביה הראש ולא היה לאליעזר בנים אחרים ובני רחביה רבו למעלה: דברי הימים א כג טו-יז
25. ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ אתם: שמות א ז

[illegible] רצון מלפני שיכבשו רחמי את כעסי ויתגוללו על מדותי ואתנהג עם בני במדת רחמים ואכנס להם [illegible] משה רבינו שכך ראוי לבקש מלפני השכינה. וכך היו הדברים בידם הלכה למשה מסיני, הלא תראה [illegible] בבית קה"ק כבוד אכתריאל יה ה' צבאות יושב על כסא רם ונשא בראיית הלב בבית קדשי הקדשים [illegible] ושמע קול מלפני הכבוד, ישמעאל בני ברכני. פי' ברכה זו היא שבח והלל, כדכתיב ברכו ה' מלאכיו, [illegible] ברוך כבוד ה' ממקומו. וכיון שנתן ברכת השבח לפני הכבוד, התפלל אותה תפלה שהיתה בידם קבלה [illegible] אותה כאשר אמרנו, ופתח ואמר יהי רצון מלפניך שיכבשו רחמיך על מדותיך וכו'. ויש [illegible]

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com